

Egne børn i plejefamilier

Indledning

Dette vidensnotat samler (nyere) forskningsbaseret viden om egne børn i plejefamilier. Formålet er at give indblik i eksisterende viden om:

1. *Virksomme indsatser og/eller betydningsfulde faktorer til understøttelse af plejefamiliers egne børn.*
2. *Dynamikken mellem plejefamiliers medlemmer, herunder i relationen mellem egne børn og plejebørn.*

Det omfatter blandt andet viden om, hvilke roller og hvilket ansvar egne børn påtager sig i forbindelse med plejeomsorg, hvilken betydning plejebarnet har for egne børns relationer til øvrige familiemedlemmer, og hvilke følelser der ofte er på spil hos familiens egne børn gennem et plejeforløb. Notatet samler desuden en række anbefalinger målrettet den kommunale praksis, der kan understøtte trivslen hos egne børn i plejefamilier.

Om notatet

Notatet er baseret på en søgning af nordisk og international forskningslitteratur, som omhandler egne børn i plejefamilier, og som er publiceret i perioden 2013-2021.

I litteratursøgningen fandt vi ingen interventionsstudier, der undersøger virksomme indsatser til understøttelse af egne børn i plejefamilier. Notatet baserer sig derfor primært på kvalitative studier med særlig vægt på de studier, som tager udgangspunkt i børns egne stemmer.

Vi håber, at notatet kan bidrage med nuanceret viden om, hvad plejeforældres egne børn har behov for, og at denne viden kan give inspiration til indsatser målrettet plejefamilier med egne børn.

Baggrund

Når en familie beslutter sig for at tage ét eller flere børn i pleje, kan det være en stor omvæltning for plejeforældrenes egne børn. Børnene påtager sig i de fleste tilfælde et stort ansvar for plejebarnets daglige trivsel og har ofte stor indsigt i plejebarnets følelsesliv. Nogle plejebørn ankommer til plejefamilien med komplicerede problemstillinger og en tung bagage af svigt, som blandt andet kan komme til udtryk gennem deres adfærd. Forskning peger på, at når plejebarnet udviser voldelig adfærd eller på anden vis har vanskeligt ved at tilpasse sig plejefamiliens normer, har plejeforældrenes egne børn sværest ved at finde sig til rette i den nye hverdag som plejefamilie (Adams et al., 2018; Targowska et al., 2016; Gypen et al., 2020; Nordenfos, 2016; Roche & Noble-Carr, 2016).

Heldigvis tyder meget forskning også på, at dét at få et barn i pleje ofte er med til at udvikle familiens egne børn positivt på flere områder. Forskning viser eksempelvis, at når egne børn vokser op med plejebørn, udvider det deres syn på verden. De bliver mere omsorgsfulde og udvikler ofte stor empati for deres medmennesker. Familiens egne børn er ofte stolte af rollen som medomsorgsgiver for plejebarnet, og de er i mange tilfælde glade for at have fået et nyt medlem af familien, som de kan kalde deres ven eller søskende (Adams et al., 2018; Targowska et al., 2016; Gypen et al., 2020; Nordenfos, 2016; Roche & Noble-Carr, 2016).

At få et barn i pleje påvirker i mange tilfælde dynamikken i familien og familiemedlemmernes relationer til hinanden. Nogle familier oplever, at sammenholdet styrkes, hvis familiens børn kommer godt overens, og hvis alle i familien arbejder sammen om at drage omsorg for plejebarnet. Omvendt oplever andre, at dét at blive plejefamilie kan skabe splid mellem familiens medlemmer, hvorfor plejebarnet i nogle tilfælde må flytte fra familien (Gypen et al., 2020).

Forskning peger på, at hvis plejeforældre har hjemmeboende børn, er risikoen for, at plejeordningen må afbrydes større (Montserrat et al., 2020; Höjer et al., 2013). Et norsk studie viser, at én af hovedårsagerne til, at nogle plejeforældre vælger at afbryde plejen, netop har rod i en bekymring for deres egne børns trivsel. Yderligere angiver forældre, at utilstrækkelig støtte fra familieplejesystemet i mange tilfælde er en medvirkende årsag til, at plejebarnet må flytte (Tonheim & Iversen, 2019).

Når plejeforældrenes egne børn trives, giver det bedre forudsætninger for en succesfuld plejeordning.

Sammenfatning

01

Egne børn vil inddrages

Når plejeforældrenes egne børn får mulighed for at stille spørgsmål og dele deres tanker om dét at blive en plejefamilie, giver det ofte anledning til en større accept af plejebarnet. De fleste børn ønsker at føle sig hørt og at blive anerkendt som et ligeværdigt medlem af plejefamilien.

02

Information kan styrke børnenes indbyrdes relation

Plejeforældres egne børn kan med fordel inddrages under hele plejeforløbet. Før barnets ankomst bør forældre og socialrådgivere informere familiens egne børn om plejebarnets situation, men med blik for, hvad og hvor meget børnene kan forstå og håndtere. Relevant, afstemt og alderssvarende viden giver bedre forudsætninger for, at egne børn forstår plejebarnet og dets adfærd.

03

Egne børn har brug for forberedelse og støtte

Når plejefamiliens egne børn har mulighed for at dele deres oplevelser og eventuelle bekymringer med voksne omkring dem, er de ofte bedre klædt på til at håndtere de udfordringer, de måtte møde som børn i en plejefamilie. Forældre og socialrådgivere bør skabe et trygt rum, hvor der er plads til, at egne børns stemmer bliver hørt. Egne børn kan også have glæde af at udveksle erfaringer og dele deres tanker i grupper med andre biologiske/adopterende børn fra plejefamilier.

04

Alder kan have betydning for børnenes relationer

For nogle familier kan det være en fordel, at plejeforældrenes egne børn er jævnaldrene med det barn, der tages i pleje. Men for de fleste familier er dynamikken mellem børnene bedst, hvis forældrenes egne børn er ældst.

Forskningen giver ikke et entydigt svar på, hvornår det er mest optimalt at tage et barn i pleje – egne børns alder og trivsel taget i betragtning.

05

Egne børn mangler anerkendelse for deres indsats og viden

Plejeforældres egne børn yder ofte en stor indsats i arbejdet med at drage omsorg for plejebarnet. Omsorgen kan både være af praktisk og følelsesmæssig karakter. Mange børn efterspørger anerkendelse fra familiens socialrådgiver(e). Det skyldes blandt andet, at egne børn oplever at have et indgående kendskab til plejebarnets trivsel, som, de mener, kan bidrage til socialrådgiverens arbejde.

06

Relation til socialrådgiver kan styrkes med simple tiltag

Mange børn føler sig usynlige i mødet med familiens socialrådgiver(e). Kendetegnende for de gode relationer er, at socialrådgiveren giver sig tid til at udvise oprigtig interesse for plejefamiliens egne børns trivsel. Når socialrådgiveren følger familien over en længere periode og har blik for hele familiens trivsel, skaber det de bedste forudsætninger for en god relation mellem socialrådgiveren og familiens egne børn.

07

Kvalitetstid og opmærksomhed på egne børn skaber tryghed

Når plejebarnet flytter ind, oplever familiens egne børn ofte et tab af opmærksomhed, og de kan nemt føle sig oversete. For at sikre at familiens egne børns trives, er det vigtigt, at forældre afsætter tid til at være sammen med dem, evt. uden plejebørn.

08

Egne børn undertrykker deres følelser og behov

Det ses ofte, at plejeforældrenes egne børn tilsidesætter deres følelser og behov for at passe på forældrene og for ikke at udsætte dem for et større pres, end de i forvejen er under. Børn, der oplever, at de har mulighed for at tale åbent med deres forældre, har ofte mere positive erfaringer med at være barn i en plejefamilie.

09

Sorg er en betydelig del af plejeoplevelsen

Plejeforældrenes egne børn knytter ofte et stærkt bånd til deres plejesøskende. Derfor er det også ofte forbundet med stor sorg, når plejebarnet forlader familien. Egne børn i plejefamilier efterspørger ofte støtte eller hjælp til at bearbejdet tabet. Af samme grund er det vigtigt, at børnene forberedes på afskeden og får støtte til at vedligeholde relationen efterfølgende hvis muligt.

Erfarne plejefamilier anbefaler, at nye plejefamilier holder pause, fra ét barn flytter ud, til det næste flytter ind. I pausen kan familien sammen bearbejde de svære følelser og pleje relationerne til hinanden.

10

At være eget barn i en plejefamilie sætter spor ind i voksenlivet

For nogle børn gælder det, at deres oplevelser med at være barn i en plejefamilie har konsekvenser, som følger dem ind i voksenlivet. Nogle oplever, at de har svært ved at holde fast i enten venskabelige eller romantiske forhold. Det ses også, at voksne børn føler sig forpligtigede til at tage del i plejeomsorgen, selv efter de er flyttet hjemmefra, og at de nedprioriterer andre interesser for at støtte deres forældre og familiens plejebørn.

Hvad viser forskningen?

I den inkluderede forskningslitteratur findes en række tematikker, som går på tværs af både nordiske og internationale studier. I nedenstående beskrives de udfordringer og behov, der kan være forbundet med at være barn i en plejefamilie. Til sidst opsummeres betydningsfulde faktorer, der kan forebygge eller afhjælpe udfordringer og dermed styrke trivslen hos egne børn i plejefamilier.

Egne børn vil inddrages

Dét at tage et barn i pleje har ofte stor betydning for alle medlemmer af familien. Plejeforældres egne børn yder ofte en stor indsats i arbejdet med at drage omsorg for plejebarnet. Alligevel bliver børnene sjældent spurgt, hvad de mener om, at et plejebarn bliver en del af familien, og mange mener ikke, at de har haft mulighed for at sige nej. Ofte ønsker plejeforældrenes egne børn at være en aktiv del af processen, når forældrene beslutter sig for at blive plejefamilie – de vil ikke kun informeres, *efter* beslutningen er truffet (Gypen et al., 2020; Targowska & Lund, 2016; Serbinski & Shlonsky, 2014; Rees & Pithouse, 2019; Nordenfos 2016; Roche & Noble-Carr, 2017; Höjer et al., 2013).

Jeg tænker, at det er en hårfin balance, fordi jeg mener ikke, at unge mennesker skal være professionelle plejere. Men deres behov og meninger bør være på socialrådgiverens radar, og det skal understreges overfor dem.

[Egen oversættelse]

Voksen, der ser tilbage på opvækst med plejebørn. (Williams, 2017a).

Nogle børn føler sig pressede til at sige ja til, at familien skal tage et barn i pleje, når forældrene fortæller dem om plejebarnets situation. Selvom børnene ikke har lyst til at få et plejebarn ind i familien, synes de ikke altid, at de kan tillade sig at sige nej – fordi de mener, det vil være egoistisk (Targowska & Lund, 2016).

Men når familiens egne børn gøres til en aktiv del af beslutningsprocessen, oplever de oftere, at de har mere kontrol over situationen. Det kan gøre, at de også er mere åbne og villige til at acceptere, at et plejebarn flytter ind sammenlignet med egne børn, der ikke bliver inkluderet i beslutningsprocessen (Targowska & Lund, 2016).

I begyndelsen havde jeg ikke rigtig lyst, fordi jeg troede, at jeg ville blive tvunget til at beslutte mig. Men det blev jeg ikke, vi talte det igennem mange gange, og jeg tænkte; "cool, det lyder fint".

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Targowska & Lund, 2016).

At involvere familiens egne børn i beslutningsprocessen kan indebære, at børnene får en stemme, når det skal besluttes, hvilket plejebarn der vil passe bedst ind i familien. Plejeforældre tager ofte denne type beslutninger udenom deres egne børn – formentlig i den bedste tro, fordi de eksempelvis mener, at deres barn ikke er gammelt nok til at tage del i beslutningen eller for at beskytte deres børn mod unødige bekymringer (Reierni et al., 2018; Nordenfos, 2016).

Når nye plejeforældre fortæller deres børn, at de har besluttet at tage et barn i pleje, er børnene ofte forvirrede og intetanende om, hvad dét at være en plejefamilie indebærer. Selvom nye plejeforældre skal gennemgå et grundkursus, inden de kan tage et barn i pleje, tilbydes lignende forløb ikke til familiens egne børn. Børnene har derfor ofte kun den information, som deres forældre giver dem (Targowska & Lund, 2016).

Inddragelse af familiens egne børn i beslutningsprocessen samt realistisk information om dét at være en plejefamilie kan med fordel være et fælles ansvar for forældre og socialrådgivere (Targowska & Lund, 2016).

Information kan styrke børnenes indbyrdes relation

Hvis plejeforældrenes egne børn får tilstrækkelig information om plejebarnet og dets baggrund, bliver det lettere for børnene at sætte sig ind i plejebarnets situation. De får lettere ved at forstå plejebarnet og dets adfærd, der sommetider kan afvige fra familiens normer. Dog bør man holde sig for øje, at information om plejebarnets baggrund også kan virke skræmmende for nogle børn, især hvis plejebarnet har oplevet svær vanrøgt eller overgreb. Typen af information, og mængden af den, bør derfor altid være tilpasset egne børns alder (Reierni et al., 2018).

Hvad ønsker egne børn viden om?

- Årsagen til at plejebarnet skal fjernes fra sin biologiske familie.
- Hvad der kan forventes, når familien får et nyt medlem, herunder nødvendigheden af at dele forældrenes opmærksomhed med plejebarnet.
- Rammerne for plejeordningen – f.eks. at plejebarnet kun skal være i familien i en tidsbegrænset periode.
- Hvad der ligger til grund for beslutningen, når et plejebarn fjernes fra plejefamilien.

(Serbinsky & Shlonsky, 2014; Höjer et al., 2013).

Nogle voksne børn, som ser tilbage på deres tid med plejebørn i familien, fortæller, at de ikke vidste, hvad det ville sige at være en plejefamilie, inden de blev det. De forestillede sig ikke, at det ville få nogen stor betydning for deres liv, men at det derimod blot ville være som at få en ekstra søskende eller ven. Deres forventninger levede dog ikke altid op til virkeligheden, og de husker dét at være plejefamilie som hårdere end forventet. Der ses en tendens til, at børnenes forventninger ændrede karakter i en mere negativ retning mellem det første barn, familien tog i pleje, og de efterfølgende (Roche & Noble-Carr, 2017; Stoneman & Dallos, 2019; Serbinski & Shlonsky, 2014).

Mange plejebørn vælger at betro sig til plejefamiliens egne børn – særligt hvis de er jævnaldre. Mange børn er glade for, at plejebarnet er åbne overfor dem, mens andre kan opleve at blive sat i svære og dilemmafyldte positioner. Det kan eksempelvis være et dilemma, om man skal holde bekymrende information om plejebarnet hemmeligt, selvom man som barn kan have et stort behov for at dele det med forældrene. Det samme gælder, hvis egne børn i plejefamilier ikke er blevet informeret om årsagen til, at plejebarnet er blevet fjernet fra sin biologiske familie. Da kan det komme som et chok, når plejebarnet fortæller sin historie (Stoneman & Dallos, 2019; Höjer et al., 2013; Roche & Noble-Carr, 2017).

Flere studier peger på, at familiens egne børn skal informeres bedre, så deres forventninger kan afstemmes, inden de står i en potentielt svær situation. Studierne peger også på vigtigheden af, at børnene løbende får information om plejeordningen gennem hele anbringelsesperioden – ikke kun i begyndelsen. For forældre med yngre børn gælder det, at selve plejekonceptet skal forklares på alderssvarende måde. Det er vigtigt, da der ellers kan opstå forvirring og ængstelighed hos børnene – f.eks. hvis de fejlagtigt kan komme til at tro, at børn under normale omstændigheder bliver fjernet fra deres forældre.

En socialrådgiver er en, som bestemmer, hvad der skal ske med dig. Og hvis du siger noget forkert, kan de misforstå det, og så ser du ikke din mor mere.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Raineri et al., 2018).

Endvidere peger forskning på, at egne børn, der er godt klædt på med relevant viden om plejebarnet og baggrunden for anbringelsen, udvikler et bedre forhold til plejebarnet (Roche & Noble-Carr, 2017; Stoneman & Dallos, 2019; Serbinski & Shlonsky, 2014; Höjer et al., 2013).

Egne børn har brug for forberedelse og støtte

Selvom familiens egne børn er velinformerede om plejebarnets familiære baggrund, er det ikke nødvendigvis tilstrækkelig forberedelse. Børn, der er bevidste om, at deres plejesøskende er blevet vanrøgtet eller misbragt, kan have svært ved at forstå, hvorfor plejebarnet eksempelvis alligevel kan længes efter sin biologiske familie. At forstå kompleksiteten af en sådan tilknytning kræver en følelsesmæssig modenhed, som barnet måske ikke har udviklet (Targowska & Lund, 2016).

Det kan derfor være en fordel at give plejefamiliens egne børn muligheden for at drøfte deres følelser med andre – og mulighed for at stille spørgsmål vedrørende plejebarnet. Børnene bør have mulighed for at tale åbent med deres forældre, men også med de socialrådgivere der er tilknyttet familien. Nogle børn har ligeledes et ønske om "peergroups", hvor de kan mødes med andre biologiske/adopterede børn fra plejefamilier og udveksle erfaringer og følelser eller blot "hænge ud". Grupper for egne børn kan eventuelt kombineres med kurser i, hvordan børnene mestrer de udfordringer, som de stilles overfor (Targowska & Lund, 2016; Höjer et al., 2013; Williams 2017a; Raineri et al., 2018; Roche & Noble-Carr, 2017).

Forskning viser, at egne børn, der har mulighed for at dele deres bekymringer og har rum til at udtrykke negative følelser, er bedre i stand til at håndtere de udfordringer, som de måtte møde (Höjer et al., 2013).

Alder kan have betydning for børnenes relationer

Findes der et optimalt tidspunkt for familier at tage et barn i pleje, hvis man tager familiens egne børns alder og trivsel i betragtning? Det kan forskningen ikke give et entydig svar på.

Ét studie viser, at jo tidligere familien begynder at tage sig af plejebørn, jo større er chancen for, at forældrenes egne børn accepterer dét at være en plejefamilie. Modsat finder et andet studie, at yngre børn oftere er i konflikt med familiens plejebarn sammenlignet med de lidt ældre børn. En forklaring på dette kan være, at ældre børn generelt føler sig mindre truet af plejebarnets plads i familien og i højere grad ser sig selv som en aktiv del af plejeomsorgen (Gypen et al., 2020; Höjer et al., 2013).

Børnenes alder kan have betydning for, hvordan relationen mellem familiens egne børn og plejebarnet udvikler sig. Men hvorvidt det enten kan understøtte eller udfordre etableringen af et godt forhold mellem egne børn og plejebørn, at børnene er *jævnaldrende*, kan den inkluderede forskningslitteratur ikke give et entydigt svar på. Nogle børn ser det som en fordel, at de får en jævnaldrende legekammerat i familien, mens andre ser plejebarnet som en trussel for deres rolle i familien. I et britisk studie fortæller plejeforældre, at deres erfaring er, at det er bedst for familiens egne børn, hvis der er forskel på børnenes alder, og at familiens egne børn gerne skal være ældst. At have børn, der er jævnaldrende med plejebarnet, kan derimod give anledning til mange konflikter, fortæller de (Gypen et al., 2020; Stoneman & Dallos, 2019; Thomson et al., 2016).

Flere studier peger på, at en årsag til, at familiens egne børn sjældent foretrækker plejebørn, der er ældre end dem selv, er, at de i højere grad opfatter et ældre barn som en trussel for deres "hjælperrolle", identitet og selvopfattelse i familien. Forholdet mellem børnene kan også være mere konfliktfyldt, hvis børnene har samme køn (Sutton & Stack, 2013; Thomson et al., 2016; Rees & Pithouse, 2019; Höjer et al., 2013).

Egne børn mangler anerkendelse for deres indsats og viden

Selvom plejeforældrenes egne børn ikke har et formelt plejeansvar for familiens plejebarn, peger den inkluderede forskning i retning af, at størstedelen af familiens egne børn fungerer som omsorgsgivere for barnet – dog i forskellig grad og med forskellige omsorgsopgaver. De omsorgsopgaver, som egne børn varetager, kan være af både praktisk og/eller følelsesmæssig karakter. Egne børn føler ofte et stort medansvar for familiens plejebarn, og nogle børn udtrykker skyld og skam over ikke altid at kunne leve op til deres egne og forældrenes forventninger (Nordenfos, 2016; Raineri et al., 2018; Roche & Noble-Carr, 2017).

Eksempler på omsorgsopgaver som egne børn påtager sig

- Madlavning
- Babysitning
- Bleskift
- Lektiehjælp
- Trøst og følelsesmæssig omsorg
- Rådgivning og støtte
- Beskyttelse mod mobning
- At være plejebarnets fortrolige
- At være plejebarnets legekammerat – og én der introducerer plejebarnet til sin vennekreds

(Nordenfos, 2015; Raineri et al., 2018).

Selvom plejeforældrenes egne børn ofte yder en stor indsats for at sikre plejebarnets trivsel og ofte anser sig selv som en del af et "plejeteam", følger anerkendelse fra forældre og socialrådgivere ikke altid med. Familiens egne børn har ofte et indgående kendskab til plejebarnet, da nogle plejebørn vælger at betro sig til andre børn, snarere end til voksne. Derfor føler nogle børn også, at deres stemmer bør tages i betragtning på familiens møder med den tilknyttede socialrådgiver, fordi deres viden om plejebarnet kan være nyttig. Den inkluderede forskning kommer også med flere eksempler på, hvordan plejeforældrenes egne børns meninger bliver overhørt, og at de bliver bedt om ikke at blande sig i samtaler om plejebarnet (Raineri et al., 2018; Williams 2017a).

Socialrådgivere bør vide, at biologiske børn har en stemme, og at de nogle gange ved mere om, hvordan plejebarnet har det end plejeforældrene. Vi er jævnaldrende, så de fortæller os ting. Lyt og vid, at biologiske børn ved meget mere, end de giver udtryk for.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Williams, 2017a).

Egne børn kan have svært ved at leve op til forældrenes forventninger til dem – forventninger, der bunder i forældrenes opfattelse af, at deres egne børn er heldige, fordi de har et godt hjem med

forældre, der tager sig af dem. Plejeforældrenes egne børn forventes ofte at indfinde sig med vanskelig adfærd fra plejebarnet og at inkludere plejebarnet i deres sociale liv, selvom de ofte finder det svært. Børnene fortæller, at forældrene bliver skuffede, hvis de ikke lever op til deres forventninger. Og at skuffe forældrene er noget, som børnene helst vil undgå (Höjer et al., 2013).

Relation til socialrådgiveren kan styrkes med simple tiltag

En god relation mellem egne børn og plejefamiliens socialrådgiver(e) har stor betydning for, hvorvidt egne børn føler sig som en vigtig og anerkendt del af plejeordningen (Serbinski & Brown, 2017; Williams, 2017a).

I flere udenlandske studier bliver forholdet mellem familiens egne børn og socialrådgiveren beskrevet som 'lejlighedsvist', 'sjældent' eller 'fuldstændigt fraværende' af børnene selv. Egne børn fortæller, at de ofte føler sig usynlige i mødet med socialrådgiveren, og nogle børn har aldrig talt med de socialrådgivere, der er eller har været tilknyttet familien. Flere børn giver udtryk for stor frustration, når socialrådgiverne for eksempel ikke kan huske deres navn (Höjer et al., 2013; Serbinski & Brown, 2017; Serbinski & Shlonsky, 2014; Williams, 2017a).

Et barn fortæller, at hun ikke har tillid til socialrådgivere, da hun mener, at de kun har egne opgaver og mål for øje og mangler blik for, hvad den enkelte familie kan håndtere. Det er hendes opfattelse, at socialrådgiveren kun fortæller den mest nødvendige information for at få barnet anbragt og ikke er interesseret i, hvilke konsekvenser anbringelsen kan have for plejefamilien (Williams, 2017a).

At socialrådgiverne henvender sig til plejeforældrenes egne børn og udviser interesse for dem, fremhæves som afgørende for etableringen af en god relation mellem socialrådgiverne og familiens egne børn. Her er det en fordel, at familien bliver mødt af den eller de samme socialrådgivere over en længere periode. Socialrådgiveren må give sig tid til at snakke med familiens egne børn og udvise interesse for deres tanker og oplevelser. Selv simple spørgsmål til barnets hverdag som "hvordan går det i skolen?" kan gøre, at egne børn føler sig mere set og hørt (Serbinski & Brown, 2017; Williams, 2017a).

Socialrådgiveren kommer og taler med min mor og går igen. Det ville komme bag på mig, hvis hun vidste, hvor gammel jeg er. Hun er bare så uinteresset i mig og mine søskende.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Williams, 2017a).

Prioriteret tid med forældre er vigtigt

Familiens egne børn er ofte stolte af deres forældre og det arbejde, de påtager sig som plejefamilie. Dog påpeges det på tværs af flere studier, hvor vigtigt det er, at forældrene prioriterer at bruge tid sammen med deres egne børn – og kun dem. At skulle dele forældrenes opmærksomhed med familiens plejebarn er noget, mange børn fremhæver som én af de største udfordringer ved at være en plejefamilie. Nogle fortæller, at de er skuffede over, at forældrene har eller har haft mindre tid til at være sammen med dem, efter plejebarnet blev en del af familien. De opgaver, der er forbundet med at have et barn i pleje, beskrives af flere som et "24 timers-projekt". I mange tilfælde har børnene eller de voksne børn, der ser tilbage på deres opvækst, dog stor forståelse for, at deres forældre har haft mindre tid til dem (Serbinski & Shlonsky, 2014; Adams et al., 2018; Höjer et al., 2013; Njøs & Seim, 2019).

Jeg opdigtede nogle gange lektier og sagde, at jeg havde brug for hjælp til dem, så jeg kunne have tid med mine forældre. På et tidspunkt sagde jeg, at jeg skulle lave en jordklode ud af papmache, bare så jeg kunne få lidt tid med min far.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Adams et al., 2018).

I forskningslitteraturen findes flere eksempler på, hvordan forældre vælger at prioritere deres tid forskelligt. En plejeforælder fortæller, at familiens egne børn bliver andenprioritet, fordi de bliver betragtet som "de heldige og ressourcestærke". Andre plejeforældre fortæller, at deres egne børns trivsel altid vil være førsteprioritet for dem, og at plejeordningen kun kan fortsætte, hvis deres egne børn trives. Plejeforældre bruger ofte meget tid på selve plejen og på møder med de socialrådgivere, som er tilknyttet familien. Derfor fortæller nogle forældre, at det er svært for dem at afsætte tilstrækkeligt tid til deres egne børn, hvilket sommetider går ud over forælder-barn-relationen. Nogle plejeforældre oplever, at deres egne børn bliver mere stille, mens andre oplever, at børnene udviser jalousi, når forældrene er sammen med plejebarnet (Targowska & Lund, 2016; Tonheim & Iversen 2019; Thomson et al., 2016).

I et amerikansk studie af, hvordan erfarne plejefamilier rådgiver og guider nye plejefamilier, anbefales det, at plejeforældre afsøger muligheder for aflastning og pasning af familiens plejebarn. Det er nemlig vigtigt at afsætte tid til at lade op og bruge tid med egne børn, hvis man skal kunne fortsætte med at fungere som plejefamilie (Pope et al., 2020).

Jeg føler ikke, at vi har det samme bånd, som vi havde, da han var yngre. Jeg synes ikke, han åbner så meget op overfor mig længere. Vi er blevet en slags kollegaer. Det er som at arbejde sammen.

[Egen oversættelse]

Mor om forholdet til eget barn. (Thomsen et al., 2016).

I nogle familier påvirker det forældreskabet positivt at blive en plejefamilie. Flere forældre fortæller, hvordan plejeordningen har øget deres fokus på at have kvalitetstid med egne børn, og hvordan det har åbnet deres syn på egne privilegier og skabt et mere positivt familiemiljø og bedre forældreskab (Thomsen et al., 2016).

Hvis familiens egne børn skal kunne trives i plejeordningen, er det vigtigt, at der er en tryk tilknytning mellem forældrene og deres egne børn. Det er vigtigt, at forældrene gøres opmærksom på egne børns vedvarende behov for tryk og nærvær, før plejeordningen påbegyndes. Åben og løbende dialog mellem forældre og egne børn kan bidrage til egne børns trivsel og tryk i familien (Thomsen et al., 2016).

Vi talte med mor og far og fortalte dem, hvad vi føler. De forklarede os, at de elsker os, og bare fordi de bruger tid med plejebarnet, betyder det ikke, at vi ikke er elsket. Bare at få dét fortalt virkede.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Sutton & Stack 2013).

Egne børn undertrykker ofte deres følelser og behov

Plejeforældres egne børn undertrykker og tilsidesætter ofte deres tanker og behov for ikke at udsætte deres forældre for et større pres, end de allerede er under, som følge af plejeordningen. Børnene fortæller, at de nødtigt vil give forældrene flere bekymringer eller gøre dem mere stressede. Eksempler på dette kan være, at børnene tilbageholder deres egentlige tanker om, at familien skal tage et barn i pleje, eller at de påtager sig et ansvar, som de ikke ønsker at have, fordi de føler, at forældrene forventer det af dem (Serbinski & Shlonsky, 2014; Stoneman & Dallos, 2019; Nordenfos, 2016).

Flere børn forklarer, hvordan de til tider vægter forældrenes trivsel højere end deres egen. Familiens egne børn anstrenger sig ofte for at være en god støtte for forældrene og holder derfor negative tanker og følelser for sig selv. I et britisk studie fortæller seks unge om, hvilke konsekvenser dét at være en plejefamilie har for deres mødre – frem for at fremhæve, hvad det betyder for dem selv. At plejefamiliens egne børn per automatik sætter forældrenes følelser og trivsel før egne behov går igen i flere af de inkluderede studier. Nogle børn har også tendens til at tilpasse deres følelser – både positive og negative – så de stemmer overens med forældrenes (Nordenfos 2016; Sutton & Stack, 2013; Adams et al., 2018).

Jeg vil ikke tage tid fra min mor. Jeg vil ikke tale med min mor om mine problemer, for jeg ikke vil gøre hende endnu mere træt. Jeg tør ikke spørge hende, om hun vil tage med mig på shoppingtur, for så vil hun føle, at hun ikke har haft nok tid til mig, og så får hun dårlig samvittighed.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Nordenfos, 2016).

Når børn har mulighed for at snakke åbent med deres forældre og dele deres følelser, har de ofte en mere positiv oplevelse af dét at være en del af en plejefamilie. Det gælder både de positive, men i særdeleshed også de svære følelser og emner, som børnene ikke tror, deres forældre vil høre om (Serbinski & Shlonsky, 2014).

Egne børn har brug for hjælp til at håndtere svære følelser

Når et plejebarn forlader familien, er det ofte forbundet med stor sorg for familiens egne børn. Børnene har ofte den oplevelse, at de har haft den tætteste relation til familiens første plejebarn, sammenlignet med de efterfølgende.

Du kan ikke have børn i pleje uden at blive følelsesmæssigt involveret. Du kan ikke have børn i pleje og ikke blive knyttet til dem, der bor i dit hjem. Du kommer til at elske dem. Du kommer til at blive ked af det, når de tager afsted. Det føles som om, at nogen dør.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Williams, 2017).

I et irsk studie fandt forskerne, at børnenes sprogbrug skiftede fra at være positivt, hvor de brugte ord som 'super spændt' og 'nysgerrig', når de beskrev familiens første plejeordning, til at blive mere negativt med brug af ord som 'chokerende' og 'stressende'. Studiet finder også, at børnenes negative sprogbrug ofte relaterer sig til afskeden med familiens første plejebarn.

Børnene fortæller, at plejebarnet ofte forlader familien uden nogen form for afslutning, selvom barnet har været en del af familien i mange dage, måneder eller år. Børnene beskriver afskeden med plejebarnet som 'hjerleteknusende', 'brutalt', en 'skuffelse', en 'sorg', eller noget der er 'hårdt' (Williams, 2017; Serbinski, 2017; Serbinski & Shlonsky, 2017; Rees & Pithouse, 2019).

Jeg kan stadig se hende for mig. Jeg kan stadig høre hende grine. Jeg kan stadig huske hendes yndlingslegetøj. Jeg forstod ikke, at jeg ville have hende i mit liv et stykke tid, og at hun så ville være væk for evigt. Det tog noget tid at vænne sig til.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie om plejebarn. (Serbinski, 2017).

Egne børn fortæller, at familiens plejebarn i mange tilfælde bliver flyttet pludseligt, og uden at familiens egne børn får mulighed for at sige ordentligt farvel. Flere fortæller, at de aldrig blev forberedt på, at plejeordningen var tidsbegrænset, og at det derfor kom som et chok for dem, at deres plejebroder eller plejesøster pludselig skulle flytte. Børn og unge i plejefamilier mener, at det ville have været en hjælp for dem, hvis socialrådgiverne havde støttet dem i at håndtere den sorg, der opstod, da de skulle sige farvel til familiens plejebarn (Williams, 2017; Njøs & Seim, 2019).

Det er vigtigt, at forældrene og/eller familiens socialrådgiver(e) forklarer børnene, hvorfor plegebarnet skal flytte. Nogle børn har nemlig dårlig samvittighed, fordi de tror, at plegebarnet bliver flyttet på grund af noget, de har sagt eller gjort – altså at *de* er årsagen til, at plegebarnet skal flytte. Det er også vigtigt, at børnene får mulighed for at besøge plegebarnet efter fraflytningen, og at de får hjælp til at holde kontakten ved lige, hvis det er muligt (Williams, 2017).

De forbereder dig aldrig på, at barnet skal flytte. Du har den her baby, som du har skiftet ble på og taget dig af, og så er de væk.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Williams, 2017).

Flere børn mener, at det ville have været gavnligt, hvis de havde haft mulighed for at tale med andre plejefamilier om deres oplevelser og erfaringer. Et barn fortæller, at forældrene mødes med andre plejeforældre, og at forældrene på den måde har mulighed for at udveksle erfaringer med andre. Men barnet er aldrig selv blevet præsenteret for et lignende tilbud. Andre børn fortæller, at de ønsker sig en ungdomsklub for egne børn i plejefamilier, hvor de kan mødes og støtte hinanden og skabe relationer til andre i tilsvarende situation. Et problem, som børnene ofte fremhæver, er, at de mangler nogen at tale med. De føler ikke, at deres venner forstår den særlige familiekonstruktion, som en plejefamilie er, og at det derfor kan føles ensomt, at de ikke har nogen at dele deres oplevelser med. Nogle børn efterlyser også en "hotline", som de kan ringe til og stille spørgsmål og vende svære tanker med – f.eks. når de skal sige farvel til et plegebarn (Williams, 2017).

Vi mødtes kun et par gange i støttegruppen, men det var genialt. Det var meget givende. Det var så åbent. Vi sad alle i en cirkel, og så havde du mulighed for at fortælle din historie, men det var positivt og et sikkert sted at fortælle, hvad du havde på hjerte.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Williams, 2017).

Når et plegebarn forlader familien, og familiens egne børn ikke får hjælp til at håndtere de svære følelser, der kan opstå i forbindelse med afskeden, kan det også få konsekvenser for børnenes relation til det kommende plegebarn, som familien skal tage sig af. En pige fortæller, at hun havde et godt

forhold til familiens første plejebarn. Men da plejebarnet efter fire år blev fjernet, distancerede hun sig fra det nye plejebarn, fordi hun ikke turde knytte sig for meget til nogen, der alligevel ville blive taget fra hende (Williams, 2017).

Opvækst i plejefamilier kan have længerevarende konsekvenser

Når egne børn knytter tætte bånd til familiens plejebarn, og kontakten bliver brudt, kan det have konsekvenser, som følger børnene langt ind i voksenlivet. Børnene lærer, at "folk kommer og går", og at selv tætte relationer kan gå i stykker.

Voksne, der er vokset op som egne børn i en plejefamilie, fortæller, at de kan have svært ved at fastholde tætte relationer til andre. Det gælder både venskabelige og romantiske forhold (Serbinski, 2017).

Alle har en bedste ven, men det har jeg aldrig haft. Jeg ved, at folk kun er i dit liv i begrænset tid. Man har ikke lyst til at knytte sig, for hvis man gør det, og de så forlader dig, mister man én, som man virkelig gerne ville have som ven.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Serbinski, 2017).

Flere beskriver deres romantiske forhold som nogle, der altid har en udløbsdato. En ung kvinde fortæller eksempelvis, hvordan hun ofte har modarbejdet sine romantiske forhold, når hun begyndte at føle sig for følelsesmæssigt knyttet til sin partner. En anden kvinde fortæller, at det har taget hendes mand lang tid at overbevise hende om, at han ikke forlader hende, som hendes plejesøskende gjorde. Frygten for at miste kan altså følge med helt ind i voksenlivet (Serbinski, 2017).

At være eget barn i en plejefamilie betyder ikke nødvendigvis, at ansvarsfølelsen ophører, når du er blevet et ungt menneske og flytter hjemmefra. Flere fortæller, at deres forældre fortsat har børn i pleje. De voksne børn føler, at de både har et ansvar for familiens plejebørn men også et ansvar for, at deres forældre trives, når de bliver ældre og stadig tager sig af børn, som måske har en vanskelig adfærd. Mange af de voksne børn yder stadig både følelsesmæssig og praktisk støtte til forældrene, selvom de flyttet fra hjemmet (Williams, 2017).

Nogle gange følte jeg et pres i forhold til pleje. Mor blev meget ked af det, når én af babyerne flyttede, så jeg plejede at komme hjem fra skole og lave aftensmad. Det er én af årsagerne til, at jeg ikke flyttede langt væk, da jeg skulle starte på min uddannelse. Jeg føler mig som mors lille rådgiver.

[Egen oversættelse]

Eget barn i plejefamilie. (Williams, 2017).

Familien først?

Plejeforældre føler sig ofte splittede mellem det ansvar, de har overfor familiens plejebarn, som blandt andet indebærer at tage højde for barnets udfordringer, og det ansvar de har for, at deres egne børn trives. Et nyere amerikansk studie giver indblik i, hvordan nye plejeforældre får råd og vejledning i kraft af en mentorordning bestående af erfarne plejeforældre. Mentorerne anbefaler en model, de kalder "familien først", som blandt andet indebærer, at:

- Forældrene kontinuerligt tager udgangspunkt i, hvad der er bedst for familien som helhed, herunder hvad der er bedst for deres egne børn.
- Forældrene giver sig tid til at være sammen med deres egne børn – og kun dem.
- Familien holder en pause mellem hvert barn, de tager i pleje. I pausen skal familiemedlemmerne bruge tid på at "lade op", genfinde familiedynamikken og pleje relationerne til hinanden. Det er især vigtigt, hvis familien har haft et plejebarn, der har haft et stort behov for støtte (Pope et al., 2020).

Forskerne pointerer, at socialrådgivere bør støtte op ved at have blik for hele familiens trivsel – og hvad hvert enkelt medlem af familien har brug for, hvad angår forberedelse, oplæring, information og vedvarende støtte (Roche & Noble-Carr, 2017; Pope et al., 2020).

ANBEFALINGER TIL PRAKSIS

- **Inddrag familiens egne børn under hele forløbet.**

Egne børn i plejefamilier ønsker ofte at blive involveret i hele plejeforløbet. Fra beslutningen om at tage et barn i pleje træffes, til barnet skal forlade familien igen. Inddrag familiens egne børn og tag deres bekymringer og behov alvorligt.

- **Klæd børnene på med relevant og alderstilpasset viden.**

Egne børn skal ofte have hjælp til at forstå, hvad dét at være en plejefamilie indebærer. Mange børn ønsker at kende til plejebarnets baggrund. Det kan hjælpe børnene til bedre at forstå og håndtere plejebarnet og dets adfærd. Klæd derfor, i samarbejde med forældrene, familiens egne børn på med relevant og alderssvarende viden, så de er bedre forberedt på svære følelser og oplevelser. Vær opmærksom på, at ikke alle plejeforældre ved hvilken information, der er passende for barnets alder.

- **Støt børnene under hele forløbet.**

Skab mulighed for, at egne børn får mulighed for at dele deres tanker og bekymringer i et sikkert og åbent rum. Det er vigtigt for nogle børn, at de kan gå til andre end forældrene, når de har noget på hjerte – også gerne andre børn eller unge, der også vokser op i familier med plejebørn.

- **Anderkend barnet som et ligeværdigt medlem.**

Egne børn yder ofte en stor indsats i arbejdet med at drage omsorg for familiens plejebarn, og de har ofte god indsigt i plejebarnets trivsel. Alligevel oplever mange børn, at de ikke anerkendes for deres indsats og viden. Ved kontinuerligt at inddrage børnene i møderne med familien, viser du børnene, at de spiller en vigtig rolle og er værd at lytte til.

- **Vær opmærksom på børnenes undertrykte behov.**

Familiens egne børn tilsidesætter ofte deres egne behov af hensyn til forældrene. Sørg derfor for, at familiens egne børn har voksne de kan gå til, når de har brug for at dele tanker og bekymringer, og vær opmærksom på, at børnene ikke nødvendigvis ved, hvad de har brug for.

- **Vis interesse for børnene.**

Nogle børn oplever, at de er "usynlige" i mødet med familiens socialrådgiver. Børnene ønsker ofte bare, at socialrådgiveren viser, at han eller hun er interesseret i at lære dem at kende og anser dem for at være en vigtig del af plejeordningen. Bare dét, at socialrådgiveren kender børnenes navne, kan gøre en forskel. Hav derfor en inddragende tilgang til familiens egne børn – f.eks. ved at stille spørgsmål og være nysgerrig på børnenes liv og dagligdag. Hvis egne børn deltager i møder omhandlende plejebarnet, vær da opmærksom på, hvordan man på forsvarlig vis omtaler plejebarnet, når andre børn lytter med.

- **Hjælp børnene med at håndtere svære følelser.**

At tage afsked med et plejebarn er ofte forbundet med store og svære følelser for familiens egne børn. Forklar derfor børnene, hvorfor plejebarnet flytter, og spørg ind til deres følelser. Måske tror familiens egne børn, at de er skyld i, at plejebarnet skal flytte. Hvis det er muligt, så hjælp gerne børnene med at opretholde kontakten til plejebarnet.

- **Overvej tilgangen "familien først".**

For nogle plejeforældre kan det være svært at finde balancen i at yde omsorg for plejebarnet og samtidigt sikre deres egne børns trivsel. Støt familien i at have blik for alle familiemedlemmers trivsel og behov for viden. Lad plejeforældrene vide, at pauser og prioriteret alenetid med egne børn kan styrke familiens indbyrdes relationer.

**Alle anbefalinger er baseret på fund fra forskningslitteraturen.*

Metode

Søgestrategi og databaser

Til udarbejdelsen af dette vidensnotat er der udført en litteratursøgning i forskningsdatabaserne Scopus, SocIndex, PsycINFO og CINAHL for at afdække relevant forskning om plejefamiliers egne børn.

Litteratursøgningen er afgrænset til forskning publiceret i perioden 2013-2021.

Derudover er søgningen afgrænset ud fra publikationssprog og geografisk kontekst.

Litteraturgennemgangen inkluderer således forskning foretaget i Danmark, Norge, Sverige, Finland, Island, Belgien, Holland, Tyskland, Italien, Frankrig, Spanien, UK, Irland, Schweiz, Østrig, Canada, USA, Australien og New Zealand. Forskning, som er publiceret på dansk, svensk, norsk eller engelsk, er inkluderet i litteraturgennemgangen.

Følgende søgetermer er anvendt til litteratursøgningen i de valgte forskningsdatabaser.

Koncept 1: Familiepleje	Koncept 2: Egne børn & deres familier	Koncept 3: Plejebørn	Koncept 4: Relation
Foster*	Birth child*	Child* in foster care	Relation*
Kinship care	Biological child*	Child* in care	Interaction*
Out-of-home care	Own child*	Foster sibling	Attachment Dynamic*
Family placement	Biological fam*	Looked-after child*	Experience *
Familij foster care	Birth fam*		Agency Participation
Placement breakdown	Own fam*		Recognition Responsibility
			Well-being (psychological) Development*

I Scopus blev 392 hits identificeret, mens der blev identificeret 352 hits i SocIndex, PsycINFO og CINAHL (gennem Ebscohost). En del af de fundne hits fra hver søgning viste sig at være dubletter.

Efter endt søgning blev litteraturen screenet med afsæt i den emnemæssige afgrænsning. I alt blev 20 studier vurderet til at være relevante for litteraturgennemgangens scope.

Kort om de inkluderede studier

Vi identificerede ingen interventionsstudier med direkte relevans for emnet '*egne børn i plejefamilier*' – det vil sige, vi fandt ingen studier, der har afprøvet særlige indsatser eller redskaber til understøttelse af plejefamiliers egne børn. De inkluderede studier anvender overvejende kvalitative tilgange med interview som den primære metode. En overvejende andel af studierne er baseret på egne børns perspektiver. Enkelte studier indeholder perspektiver fra plejeforældre.

Begrænsninger

De fleste studier omhandlende egne børn i plejefamilier er baseret på oplevelser og erfaringer fra børn og unge i alderen 8-18 år. Enkelte studier inkluderer børn fra 6 år, og kun ét studie inkluderer børn fra 4 år. Af åbenlyse årsager kan vi derfor ikke sige meget om, hvad de yngste børn oplever, og hvordan de trives, når deres forældre tager børn i pleje.

Ved al empirisk forskning er der en risiko for, at der er en skævhed i besvarelserne. Er det kun en særlig gruppe børn og unge som har deltaget i undersøgelsen – f.eks. dem der er mest velfungerende, eller dem der har haft de sværeste forløb? Det er svært at konkludere, men det er vigtigt at have dette forbehold for øje.

Øvrige bemærkninger

I vidensnotatet inddrages studier, som er foretaget i forskellige nationale kontekster og inden for familieplejesystemer, som ikke nødvendigvis fungerer som det danske. Det er derfor nødvendigt at bemærke, at resultater, pointer eller anbefalinger fra den inkluderede forskning ikke nødvendigvis kan overføres direkte til det danske familieplejesystem.

Det er også nødvendigt at afklare et af de begreber, som anvendes på tværs af de fleste studier, som dette vidensnotat bygger på: *Social workers*. Vi har valgt at oversætte *social workers* til *socialrådgivere* – vel vidende at *social workers* kan dække over flere forskellige fagprofessionelle inden for det sociale område i de enkelte lande.

Egne børn forstås i dette vidensnotat som plejeforældres biologiske og/eller adopterede børn.

Litteratur

- Adams, E., Hassett, A. R., & Lumsden, V. (2018). 'They needed the attention more than I did': How do the birth children of foster carers experience the relationship with their parents?. *Adoption & Fostering*, 42(2), 135-150.
- Gypen, L., West, D., Van Holen, F., & Vanderfaeillie, J. (2020). Birth children of foster carers: How do they experience the foster care placement. *Children and Youth Services Review*, 109, 104703.
- Höjer, I., Sebba, J., & Luke, N. (2013). *The impact of fostering on foster carers' children*. The Rees Centre.
- Montserrat, C., Llosada-Gistau, J., & Fuentes-Peláez, N. (2020). Child, family and system variables associated to breakdowns in family foster care. *Children and Youth Services Review*, 109, 104701.
- Nordenfors, M. (2016). Children's participation in foster care placements. *European journal of social work*, 19(6), 856-870.
- Njøs, B. M., & Seim, S. (2019). Biological children as participants in foster families. *Nordic Social Work Research*, 9(2), 160-171.
- Pope, N. D., Miller, J. J., & Benner, K. (2020). Cultivating resilience in new foster parents through mentoring: A dyadic analysis. *Children and Youth Services Review*, 110, 104755.
- Raineri, M. L., Calcaterra, V., & Folgheraiter, F. (2018). "We are caregivers, too": Foster siblings' difficulties, strengths, and needs for support. *Child & Family Social Work*, 23(4), 625-632.
- Rees, A., & Pithouse, A. (2019). Views from birth children: exploring the backstage world of sibling strangers. *Families, Relationships and Societies*, 8(3), 361-377.
- Roche, S., & Noble-Carr, D. (2017). Agency and its constraints among biological children of foster carers. *Australian Social Work*, 70(1), 66-77.
- Serbinski, S. (2017). Growing up with foster siblings: Exploring the impacts of fostering on the children of foster parents. *Qualitative Social Work*, 16(1), 131-149.
- Serbinski, S., & Brown, J. (2017). Creating connections with child welfare workers: Experiences of foster parents' own children. *British Journal of Social Work*, 47(5), 1411-1426.
- Serbinski, S., & Shlonsky, A. (2014). Is it that we are afraid to ask? A scoping review about sons and daughters of foster parents. *Children and Youth Services Review*, 36, 101-114.
- Stoneman, K., & Dallos, R. (2019). 'The love is spread out': how birth children talk about their experiences of living with foster children. *Adoption & Fostering*, 43(2), 169-191.
- Sutton, L., & Stack, N. (2013). Hearing quiet voices: Biological children's experiences of fostering. *British Journal of Social Work*, 43(3), 596-612.
- Targowska, A., Cavazzi, T., & Lund, S. (2016). Fostering together—The why and how of involving and supporting biological children of foster carers. *Children Australia*, 41(1), 29-38.

Thompson, H., McPherson, S., & Marsland, L. (2016). 'Am I damaging my own family?': Relational changes between foster carers and their birth children. *Clinical child psychology and psychiatry*, 21(1), 48-65.

Tonheim, M., & Iversen, A. C. (2019). "We felt completely left to ourselves." Foster parents' views on placement disruption. *Child & Family Social Work*, 24(1), 90-97.

Williams, D. (2017). Grief, loss, and separation: Experiences of birth children of foster carers. *Child & Family Social Work*, 22(4), 1448-1455.

Williams, D. (2017a). Recognising birth children as social actors in the foster-care process: retrospective accounts from biological children of foster-carers in Ireland. *British Journal of Social Work*, 47(5), 1394-1410.

Til videre læsning:

Bogen ["Don't you forget about me: a guide to developing a peer support group for the sons and daughters of foster carers"](#) giver viden om, hvorfor støttegrupper kan være gavnlige, og den kan give inspiration til, hvordan fagprofessionelle kan etablere støttegrupper for egne børn i plejefamilier.

Shiers [Pathways to Participation](#) er en model bestående af spørgsmål, der kan tages i betragtning ved udvikling af en praksis, der inkluderer børn og unge.